

Таким чином, ефективність правового виховання підлітків з порушенням життєдіяльності має залежність від особливостей фізичного та (або) інтелектуального дефекту. Здійснення своєчасного цілеспрямованого психолого-педагогічного корекційного впливу є основною умовою успішного правового виховання даної категорії осіб.

Вовк В.М.,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри філософії права та
юридичної логіки НАВС

РЕФОРМИ І ПОЗИТИВНЕ ПРАВО

Сьогодні лексема «реформи» швидше є загальним місцем у політико-правовій сфері і публіцистиці, аніж науковим терміном. Вона (лексема) стала «затертою монетою», даниною моді і політичній ситуації, аніж відображенням реалій політико-правової дійсності. Так уже повелося у суспільстві, що мода є на все: одяг, манери, вживання термінів і понять, направленість критики і поклоніння ідолам. Навіть побіжне ознайомлення із соціальними реаліями України дозволить прийти до висновку – про реформи говорять усі, покладаючи на них нечувані надії і сподівання.

Перш ніж перейти до викладу основного матеріалу, слід вказати на те, що поняття «реформ» може бути використане лише у сфері позитивного права. Відповідь на це питання таїться у самій природі позитивного права. Теорія позитивного права, вироблена ще в XVII столітті, знайшла своє продовження у наступних поколіннях правознавців як теорія, яка зуміла звести істину і дійсність права до законодавчого припису державної влади. Позитивне право є *силою*, що дозволяє зайняти йому місце в «реальному ряді», що призводить до трактування позитивного права як юридичного автоматизму: воно носить формальний характер в межах окремої держави, воно не вічне, має часові обмеження, які окреслюються моментами відміни чи заміни норм новими, воно знаходить виправдання для себе у обґрунтуванні себе як показника автономної самоорганізації громадянських суспільств, які регулюються природним законом самозбереження людей. Норми позитивного права є штучними, створеними людьми, а тому є відносними, з яскраво вираженим суб'єктивним характером. Вони мінливі, умовні, інколи носять характер «подвійної шкали цінностей», вони повністю утилітарні, тобто позбавлені трансцендентності. Такі вони є засобом для підкорення однієї групи іншій. Саме тому про реформи можна говорити лише щодо позитивного права, натомість норми природного права залишаються поза

«людською юрисдикцією». Своїм існуванням вони підтверджують підтверджують ту істину, що людина не може жити у світі, де все відносно і спиратися лише на договірні, тобто сформульовані самими людьми основи. Домовленості можуть бути самими різними і здатні відповідати незліченній кількості критеріїв. На цьому будуються системи позитивного права, але не природного. Природне право запозичує принцип абсолютності зі сфер релігії і моральності, із якими воно тісно зв'язано і які здавна культивують сферу духовно-практичних відносин людини з абсолютними цінностями і нормами. Якщо в традиційному, античному і середньовічному суспільстві релігія впливала на правову систему безпосередньо, то в Новий час її вплив на природне право стає, переважно, опосередкованим, здійснюваним через моральні норми і через філософсько-етичні вчення.

Коли природно-правим імперативам надається абсолютний характер, це означає, що вони набувають особливу якість: вони перестають потребувати доказів і стають незаперечними. Для людської істоти, податливої спокусам, нестійкої у своїх пристрастях, абсолютні вимоги і заборони є надійною підмогою в боротьбі з гіршим у собі. Якщо якась заборона відносна, то її легко можна відкинути за допомогою відомого доводу: «Якщо не можна, але дуже хочеться, то можна». Якщо ж заборона абсолютна, то логіка міркування змінюється і починає нагадувати древні табу: «Якщо не можна, але дуже хочеться, то все одно не можна».

Систему абсолютних природно-правових цінностей, таких, як життя, особистість, свобода, гідність, вінчає над-абсолют — Бог. Саме він додає всім іншим цінностям абсолютний характер. Цінності природного права, що опираються на принцип абсолютності, не залежать від змін соціально-історичних умов і не підлягають девальвації. Вони не є продуктом волі держави, не декретуються її розпорядженнями і стоять вище її миттєвих інтересів і потреб. Тому вони здатні виступати в ролі ціннісних критеріїв правотворчої діяльності законодавців різних держав у різні історичні періоди.

Таким чином, природне право – дійсне, живе право, яке функціонує в реальному житті. Природне право володіє універсальною нормативністю, яка має безлико-авторитарний характер. А позитивне право – продукт свідомої нормотворчості, який відповідає інтересам конкретної держави. Норми позитивного права адаптовані до реальних потреб конкретних інституцій (часова перервність і просторова локалізація), а відтак вони можуть «покрашуватися» самим творцями або їх нащадками (як у біологічному, так і соціальному вимірах). Реформа в широкому сенсі означає, насамперед, зміну того, що уже є,

його перетворення, саме тому можна не погодитися із трактування реформи як особливої форми революційного процесу. З якими ж видами реформ ми стикаємося у сфері позитивного права? Види реформ можна виділити за декількома критеріями:

- за направленість вони можуть бути позитивними та негативними (в гіршому варіанті – руйнівними);
- за джерелом: добровільні і примусові;
- за причинами: внутрішні і зовнішні;
- за якість: власне реформи і псевдо реформи;
- за наслідками: помірковані і кардинальні.

Гвоздік О.І.,

доктор філософських наук, професор
начальник кафедри філософії права та
юридичної логіки НАВС

КОЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ДИНАМІКИ ПРАВА ТА СУСПІЛЬСТВА

Численні невдалі спроби встановлення яких-небудь універсальних, сталих та взаємооднозначних зв'язків між деонтологічним змістом права та онтологією суспільного буття призвели, врешті-решт, до кризи класико-раціоналістичних моделей «редукції» як правової нормативності до її соціальних витоків, так і навпаки – суспільного порядку до певної «логічно первинної ідеї права». У першому випадку правосвідомість позбавляється бодай відносною своєю автономією, будучи жорстко «прив'язаною» до відповідних соціокультурних корелятивів. У другому ж випадку вона «здобуває» необмежену свободу від організаційних станів суспільної реальності і тим самими перетворюється на самодостатнє та самоцільне джерело нормативного упорядкування суспільних відносин.

Окрім того, незалежно від уявлень про природу правової нормативності та її зв'язок із суспільством, варто зважати на те, що право не в змозі контролювати суспільні процеси за принципом «лінійної причинності»; у цьому разі доречніше вести мову про «ініціювання» взаємних самоорганізаційних процесів у згаданих сферах. Як наполягав свого часу ще М.Вебер, між будь-якими виявленнями «людського духу» (у тому числі й поглядами на нормативно-правову регуляцію відносин у суспільстві) та реальними умовами здійснення цих відносин не існує строгих каузальних залежностей; «дух» та реальність коеволюціонують як *відносно* самостійні системи у напрямку їх *взаємної адекватності*. Тобто, хоча й кожна з таких систем функціонує за своїми *власними* організаційними принципами (завдяки